

Oqaatsit tullerriaarneri

Begrebs- og Ordforklaring

Til elever på GUX

Denne liste er både på grønlandsk og dansk.

Den er lavet for at hjælpe dig til at forstå de grundlæggende ord og begreber i matematik på dit modersmål grønlandsk.

Du og din lærer kan bruge listen både mens du lærer noget nyt, når du løser opgaver og som et opslagsværk når du skal repetere.

Vi har prøvet at sætte ordene i alfabetisk orden, så det er nemt at finde det du leder efter.

Det er selvfølgelig ikke alle ord der er med, men de ord du sikkert skal bruge oftest og i starten af gymnasietiden.

Vi lærere håber at du bliver glad for at læse de grønlandske forklaringer og eksemplerne, så det bliver lidt lettere at forstå matematikken.

Med venlig hilsen
Rasmus Andersen
Fagkonsulent i Matematik

Begybs- /Ordlste Oqaatsit tullerriaarneri	Forklaring / Nassuiaat	Eksempel / Assersuut
	<u>Tekstforklaring på dansk og grønlandsk –</u> <u>Qallunaatut kalaallisullu nassuiaataa</u>	
en addition, at addere	Ved en <i>addition</i> lægges to tal sammen. <hr/> Kisitsisit marluk (amerlanerilluunniit) katitsinneqarnerani paasinnissutaavoq <i>addere</i> imal. <i>addition</i> (Katitsineq imal. llassut)	2 + 3, her er 2 og 3 blevet <i>adderet</i> . 2 + 3, kisitsiseq 2 aamma 3 <i>katinneqarput</i> . Kisitsiseq 3 ilassutaavoq 2-mut.
at aflse (på en graf), en aflsning	Man kan <i>aflse</i> en temperatur på et termometer eller man kan <i>aflse</i> en værdi på en graf. Ved en <i>aflsning</i> laves ingen beregninger. <hr/> Atuaaneqarsinnaasarput issisiuutit imal. titartagarsiliussami nalik. Atuaanermi naatsorsuineq atuutinngilaq, nalunaarsuinerugami.	Se eksemplet under ' <i>bestemme</i> ' Assersuutaa ' <i>bestemme</i> '-miittoq takuneqarsinnaavoq
algebra, algebraisk	Bogstavregning eller regning med symboler kaldes for <i>algebra</i> . <hr/> Naqinnerit imal. Ilisarnaatit atorlugit kisitsinermi <i>algebra</i> -mik taaneqartarpoq.	$b + 3b = 4b$ eller $a + a + a = 3a$, er to eksempler på <i>algebra</i> . Algebra-mik assersuutit marluk: $b + 3b = 4b$ imal. $a + a + a = 3a$
at beregne, en beregning	At <i>beregne</i> betyder at regne noget ud matematisk. <hr/> <i>Naatsorsuineq</i> matematik-ikkut kisinneqartarpoq.	<i>Beregn</i> x-værdien til skæringspunktet mellem to linjer: $s: y = 2x + 2$ og $t: y = 4x - 2$ <u>Beregning:</u> $2x + 2 = 4x - 2 \rightarrow -2x = -4 \rightarrow x = 2$ x-værdien er blevet <i>beregnet</i> til 2. x-ip nalinga naatsorsoruk titarnerit marluk naapiffianni: $s: y = 2x + 2$ aamma $t: y = 4x - 2$ <u>Naatsorsornera:</u> $2x + 2 = 4x - 2 \rightarrow -2x = -4 \rightarrow x = 2$ x-ip nalinga naatsorsorneqarpoq 2-iussasoq.

at bestemme

At *bestemme*, betyder at finde en løsning ved *beregning* eller ved at *aflæse* på en graf eller ved at tælle eller lignende.

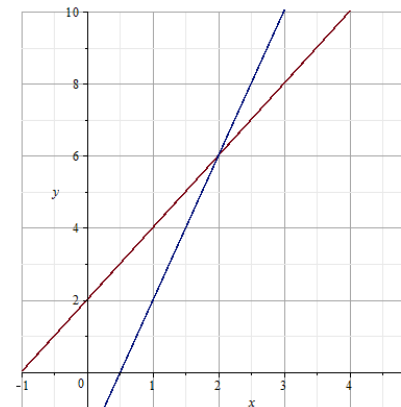
Aaliangiussineq, *bestemme*, atorneqartapoq iluarsisuttip inerneranik paasiniaanermi imal. titartagartaliussamit atuaanermi imal. kisitsinermi il. il.

Bestem x-værdien til skæringspunktet mellem to linjer:

$$s: y = 2x + 1 \text{ og } t: y = 4x - 2$$

x-ip nalinganik aaliangiussineq titarnerit marluk naapiffianni:

$$s: y = 2x + 1 \text{ aamma } t: y = 4x - 2$$

Ved at *aflæse* på en graf er x-værdien til skæringspunktet *bestemt* til 2.

Titartagassiliussami atuaaserlugu x-ip nalinga 2-iussasoq aaliangiunneqarpoq, titarnerit marluk naapiffianni.

et bevis, at bevise

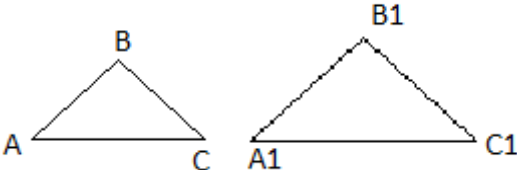
Et *bevis* er en udledning af en formel, *sætning* eller et *udtryk*. Når en *sætning* er blevet præsenteret, bliver den ofte efterfulgt af et *bevis* hvor *sætningen* bliver udledt.

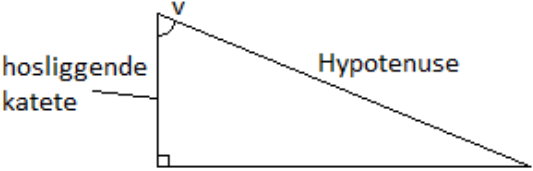
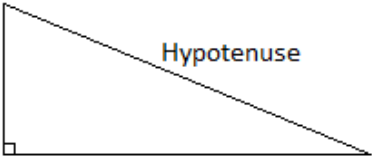
Uppernarsaat imal. nalunaajaat atorneqartarpoq fomel-ikkut (najoqqutassiami) ingerlateqqiinermi, matematik-imi oqaaseqatigiiliornermi imal. matematik-ikkut oqariartaatilornermi. Matematik-imi oqaaseqatigiiliornermi tunngasunik ilisarititsinermi naloginnaasuvoq matematik-ikkut oqaaseqatigiiliornermi uppernarsitinneqarnissaa imal. qularnaarnissaa.

For eksempel kan man *bevise* formelen for Pythagoras læresætning $a^2 + b^2 = c^2$ ved at se på geometrien af en retvinklet trekant.

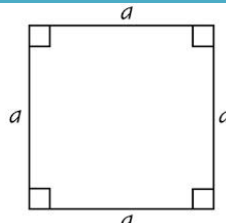
Assersuutigalugu Pythagoras-ip ajoqersuutaa $a^2 + b^2 = c^2$ uppernarsitinneqarsinnaavoq pingasunik teqqeqqulimmik geometri-itaa atorlugu.

<p>et ciffer, flere cifre</p>	<p>Et <i>ciffer</i> er et enkeltstående tal. Vi har 10 forskellige <i>cifre</i> i vores talsystem, det er 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.</p> <hr/> <p>Kisitsisitaq ataasiuvoq allaniik sunniuteqartinnagu. Kisitsisit aaqgissuunneranni kisitsisitat quliupput, tassaallutillu 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.</p>	<p>Der er 4 <i>cifre</i> i tallet 2361.</p> <p>Kisitsisitat sisamaapput 2361-imi.</p>
<p>en definition, at definere</p>	<p>En <i>definition</i> er en matematisk regel, som er almindeligt anerkendt og bruges uden først at blive <i>bevist</i>. <i>Definitioner</i> danner baggrund for de <i>sætninger</i> og formler vi bruger i vores beregninger.</p> <hr/> <p><i>Isumasiuut</i> matematik-imi malittarisassiaavoq ator neqakajuttarlunilu uppersaqqartaariaqarnanilu. <i>Isumasiuutit</i> tunuliaqutaasuupput matematik-imi oqaaseqatigiiliornermi formel-ikkullu (najoqqutassiakkullu) kisitsinermi.</p>	<p>Her er to forskellige eksempler på <i>definitioner</i>: "En trekant er <i>defineret</i> som en geometrisk figur med 3 vinkler og 3 kanter" eller "En potens er <i>defineret</i> som $a^n = a * a * \dots * a$"</p> <p>Assersuutit marluk isumasiuinermi: "Pingasunik teqeqqulimmi <i>isumasiutaavoq</i> geometri-ikkut ilusaa pingasunik uerneqarnerani pingasunillu teqeqqoqarnerani" Imalunniit "Arlaleqqiutilik (Potensi) <i>isumasiutinneqarpoq</i> imatut $a^n = a * a * \dots * a$"</p>
<p>en differens</p>	<p>Når man trækker to tal fra hinanden, finder man <i>differensen</i>. <i>Differensen</i> er forskellen mellem to tal.</p> <hr/> <p>Kisitsisini marlunni ilanngaernermi (minusi) nikingassutaasoq nassaarineqartarpoq. <i>Nikingassut</i> kisitsisini marlunni. assigiinngissutaavoq.</p>	<p>$10 - 8 = 2$, <i>differensen</i> mellem 10 og 8 er 2.</p> <p>$10 - 8 = 2$, 2 <i>nikingassutaavoq</i> 10-llu 8-llu akornanni.</p>
<p>en division, at dividere</p>	<p>En <i>division</i> betyder, at man deler et tal med et andet tal.</p> <hr/> <p><i>Agguaaneq</i> tassaavoq kisitsiseq kisitsimmut allamut agguarnera.</p>	<p>$\frac{10}{5} = 2$</p> <p>En <i>division</i> er blevet udført ved at <i>dividere</i> 10 med 5. 10 <i>agguarneqarpoq</i> 5-mik.</p>
<p>en eksponent</p>	<p><i>Eksponenten</i> i de to eksempler til højre er 3,5.</p> <hr/> <p><i>Arlaleqqiut</i> 3,5-iuvoq assersuutaasumi.</p>	<p>$4^{3,5}$ eller $x^{3,5}$</p> <p>$4^{3,5}$ imal. $x^{3,5}$</p>
<p>ellipseformet</p>	<p>En figur, der er <i>ellipseformet</i>, er formet som en aflang cirkel eller æg-formet.</p> <hr/> <p>Takussutissiami <i>tumaasaasoq</i> ammalortoq amitsukujuutut iluseqarpoq imal. manniusatut iluseqarpoq.</p>	 <p>Et æg er <i>ellipseformet</i>. Mannik <i>tumaasaavoq</i>.</p>

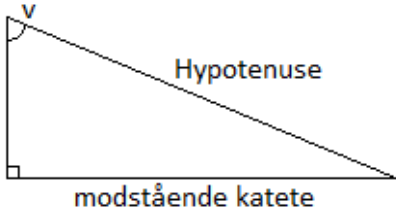
<p>ensvinklede</p>	<p>To trekanter med samme vinkler men forskellige sidelængder er <i>ensvinklede</i>. <i>Ensvinklede</i> trekanter er også lignedannede, det vil sige, at man kan forstørre den ene trekant med en konstant og få den anden trekant.</p> <hr/> <p>Pingasunik teqeqqullit marluk <i>qiverneqatigiipput</i> qivernerit tamarmik assigiitsillugit, sinarsuili assigiittariaqanngillat. Pingasunik teqeqqullit <i>qiverneqatigiit</i> maliguariipput, imminnut attuumassuseqarmata konstant-imik.</p>	 <p><i>vinkel A = vinkel A1</i> <i>vinkel B = vinkel B1</i> <i>vinkel C = vinkel C1</i></p> <p>De to trekanter er <i>ensvinklede</i>, fordi deres tre vinkler er lige store.</p> <hr/> <p>Uku pingasunik teqeqqullit marluk <i>qiverneqatigiipput</i> qivernerit assigiimmata.</p>
<p>at erstatte</p>	<p>At <i>erstatte</i> betyder at sætte noget 'i stedet for'</p> <hr/> <p><i>Taarsiussinermi</i> isumaqarsinnaavoq 'paarlaassilluni'</p>	<p>$4 * x = 4 * 2 = 8$</p> <p>Hvis man <i>erstatte</i> x med 2 får man værdien 8.</p> <p>x-i 2-mik <i>taarserneqarnerani</i> nalinga 8-nngussaaq.</p>
<p>en faktor</p>	<p>En <i>faktor</i> er en del af de tal, der indgår i en multiplikation. <i>Faktorer</i> adskilles af gangetegn.</p> <hr/> <p>Amerlisaanermi <i>amerlisaassuteqartarpoq</i>. <i>Amerlisaassutip</i> akornanniittarpoq amerlisaanermut ilisarnaat.</p>	<p>$4 * x$, her er 4 og x <i>faktorer</i>.</p> <p>$4 * x$, assersuummi x-i kisitsiserlu 4-a <i>amerlisaassutaapput</i>.</p>
<p>at forkorte (en brøk), en forkortning</p>	<p>At <i>forkorte</i> en brøk betyder at dividere tæller og nævner med det samme tal.</p> <hr/> <p><i>Avitani qumartitsinermi</i> isumasiutaavoq qulaaniittortaq ataaniittortarluk kisitsimmik assiganik agguaanissaq.</p>	<p>$\frac{10}{12} = \frac{10/2}{12/2} = \frac{5}{6}$</p> <p>10/12 er blevet <i>forkortet</i> med 2 og resultatet er 5/6.</p> <p>10/12 <i>qumartinneqarpoq</i> 2-mik inernerivaalu 5/6.</p>

<p>at forlænge (en brøk), en forlængning</p>	<p>At <i>forlænge</i> en brøk betyder at gange tæller og nævner med det samme tal.</p> <hr/> <p>Avitani <i>tasitsinermi</i> isumasiutaavoq qulaaniittortaq ataaniittortarlu kisitsimmik assiganik amerlisaanissaq.</p>	$\frac{10}{12} = \frac{10 * 2}{12 * 2} = \frac{20}{24}$ <p>10/12 er blevet <i>forlænget</i> med 2 og resultatet er 20/24.</p> <p>10/12 <i>amerlisarneqarpoq</i> 2-mik inernerivaalu 10/24.</p>
<p>et grundtal (potenser)</p>	<p>Ved a^n er 'a' <i>grundtallet</i>.</p> <hr/> <p>Kisitsisip imal. naqinnerup tunngaveraa a arlaleqqiutiguniuk n (a^n)</p>	<p>4^3 har <i>grundtallet</i> 4.</p> <p>4^3 tunngaveraa 4.</p>
<p>hosliggende</p>	<p>Den katete i en retvinklet trekant, der ligger nærmest den aktuelle vinkel kaldes den <i>hosliggende katete</i>.</p> <hr/> <p>Pingasunik teqeqqulimmi <i>kateteq qaniusoq</i> aalajangerneqartarpoq qivernermut pineqartumut qaninnerusutut.</p>	 <p>Figuren viser den <i>hosliggende</i> katete til vinkel v, i en retvinklet trekant.</p> <p>Takussutissiami pingasunik teqeqqulimmi <i>kateteq qaniusoq</i> ersippoq, qivernermut v-mut qaninnerusuvoq.</p>
<p>en hypotenuse</p>	<p>Den lange side i en retvinklet trekant kaldes <i>hypotenusen</i>. Den ligger modsat den rette vinkel.</p> <hr/> <p>Pingasunik teqeqqulimmi takinersaq taaneqartarpoq <i>hypotenuse</i>. Teqeqqorissumik qiverniliup akianiittarpoq.</p>	 <p>Figuren viser <i>hypotenusen</i>, som er den længste side i en retvinklet trekant.</p> <p>Takussutissiap ersersippaa <i>hypotenuse</i> sumiinnersoq. <i>Hypotenuse</i> takinerpaajusarpoq pingasunik teqeqqulimmi.</p>

<p>at indsætte</p>	<p>At <i>indsætte</i> betyder, at man <i>erstatte</i> en variabel med et tal eller en anden variabel.</p> <hr/> <p><i>Taarsiineq</i> isumaqartinneqarpoq allanngorartooq 'paarlanneqartoq' kisitsimmik allamik imal. allanngorartumik <i>taarsiineq</i>.</p>	<p>I udtrykket $2x + 1$ kan man <i>indsætte</i> $x = (4 + y)$, så får man $2 * (4 + y) + 1$.</p> <hr/> <p>Assigiissitami $2x + 1$ x-i <i>taarserneqarsinnaavoq</i> ima $x = (4 + y)$, inernerigallassavaalu $2 * (4 + y) + 1$</p>
<p>et interval</p>	<p>Et <i>interval</i> er en mængde tal, der ligger mellem to endepunkter. Man kan have et åbent <i>interval</i>, et lukket <i>interval</i> eller et halvåbent <i>interval</i>.</p> <hr/> <p>Kisitsisit katersakkani <i>akunnaalliliisoqarsinnaavoq</i> kisitsisit aallarteqqaasiuteqartillugit kigulleqartillugillu. <i>Akunnaalliliineq</i> ammasuusinnaavoq, 'matoqqasuuinnaavoq' (killeqarsinnaavoq) imal. akuleriissitaasinnaavoq.</p>	<p>$[2; 4]$ er det lukkede <i>interval</i> mellem 2 og 4. $] -4; 7[$ er det åbne <i>interval</i> mellem -4 og 7. $[3; 10[$ er det halvåbne <i>interval</i> mellem 3 og 10.</p> <hr/> <p>$[2; 4]$ 'matoqqasumik' imal. killeqartumik <i>akunnaalliliineqarfiuvoq</i> 2-p 4-rallu akornanni. $] -4; 7[$ ammasumik <i>akunnaalliliineqarfiuvoq</i> -4-p 7-illu akornanni. $[3; 10[$ akuleriissitamik <i>akunnaalliliineqarfiuvoq</i> 3-p 10-llu akornanni.</p>
<p>en katete</p>	<p>De to korte sider i en retvinklet trekant kaldes <i>kateter</i>.</p> <hr/> <p>Pingasunik teqeqqullip naatsortaasa marluk katete-mik taaguuteqartarput.</p>	<div data-bbox="1433 734 1937 949" data-label="Diagram"> <p>The diagram shows a right-angled triangle with a small square at the bottom-left corner. The two shorter sides are labeled 'katete' (one vertically on the left, one horizontally at the bottom). The longest side, the hypotenuse, is labeled 'Hypotenuse'.</p> </div> <p>Figuren viser de to <i>kateter</i> i en retvinklet trekant.</p> <hr/> <p>Takutissiami erserput pingasunik teqeqqullip kateterisai.</p>
<p>en koefficient (en lignings)</p>	<p>I en <i>ligning</i> er en <i>koefficient</i> det tal, der står foran den <i>ubekendte</i>.</p> <hr/> <p>Assigiissitaliami <i>koefficient-iusoq</i> kisitsisaavoq <i>naniniagassartaata</i> saamiatugaaniittartoq.</p>	<p>$2x - 3y = 4$, <i>ligningens koefficienter</i> er 2 og -3</p> <hr/> <p>$2x - 3y = 4$, <i>assigiissitaliap koefficient-erai</i> 2 aamma -3.</p>

<p>en kubikrod</p>	<p><i>Kubikroden</i> til et tal y er det tal 'x' der ganget med sig selv 3 gange giver y</p> $x^3 = y \rightarrow x = \sqrt[3]{y}$ <hr/> <p><i>Pingasoqqiutip sorlaa</i> 'kisitsimmut' /naqinnermut y-mut assigiinnarpaa x-i pingasoriarlugu amerlisaneqarnera.</p> $x^3 = y \rightarrow x = \sqrt[3]{y}$	<p>$\sqrt[3]{8} = 2$, <i>kubikroden</i> af 8 er 2.</p> <hr/> <p>$\sqrt[3]{8} = 2$, 8 <i>pingasoqqiuserlugu sorlaaqarfigaa</i> 2.</p>
<p>et Kubiktal</p>	<p>Et <i>kubiktal</i> er resultatet af et helt tal opløftet til 3. potens.</p> <hr/> <p><i>Pingasoqqiut</i> tassaavoq kisitsisip ilivitsup pingasoriarlugu arlaleqqiuternerani inerneru.</p>	<p>8, 27 og 64 er <i>kubiktal</i>, fordi $2^3 = 8$ og $3^3 = 27$ og $4^3 = 64$</p> <hr/> <p>8, 27 aammalu 64 <i>pingasoqqiutaapput</i> pingasoriarluni arlaleqqiuternikuugamik: $2^3 = 8$ og $3^3 = 27$ og $4^3 = 64$</p>
<p>et kvadrat</p>	<p>Et <i>kvadrat</i>, er en firkant, der har 4 lige lange sider og 4 hjørner med 90 grader.</p> <hr/> <p><i>Kippaffaarissoq</i> kipparissuuvoq sisamanik takeqqatigiinnik sinarsulik sisamanillu teqqorissuqarluni.</p>	 <p>Et <i>kvadrat</i> med sidelængden a.</p> <hr/> <p><i>Kippaffaarissoq</i> sinarsualik a-mik taaguserneqarnikumik.</p>
<p>en kvadratrod</p>	<p><i>Kvadratroden</i> til et tal y er det tal 'x' der ganget med sig selv giver y</p> $x^2 = y \rightarrow x = \sqrt{y}$ <hr/> <p><i>Marloqqiutip sorlaa</i> 'kisitsimmut' y-mut assigiinnarpaa x-i marloriarlugu amerlisarneqarnera.</p> $x^2 = y \rightarrow x = \sqrt{y}$	<p>$\sqrt{9} = 3$, <i>kvadratroden</i> af 9 er 3.</p> <hr/> <p>$\sqrt{9} = 3$, 9-ip <i>marloqqiuserlugu sorlaaqarfigaa</i> 3.</p>

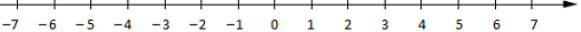
<p>et kvadrattal</p>	<p>Et <i>kvadrattal</i> er resultatet af et helt tal opløftet til 2. potens.</p> <hr/> <p>Kisitsip ilivitsup marloriarlugu arlaleqqiusernera inerneraa <i>marloqqiut</i>.</p>	<p>4, 9, 16 og 25 er <i>kvadrattal</i> fordi $2^2 = 4$, $3^2 = 9$, $4^2 = 16$ og $5^2 = 25$</p> <hr/> <p>4, 9, 16 aamma 25-i <i>marloqqiutaapput</i> kisinneqarneri marloriarlugit arlaleqqiuserneqarnikuugamik: $2^2 = 4$, $3^2 = 9$, $4^2 = 16$ aammalu $5^2 = 25$</p>
<p>et led</p>	<p>To <i>led</i> adskilles af minus eller plus.</p> <hr/> <p><i>Immikkoortussiat marluk</i> immikkoortinneqartarput ilanngaanerup katitinnerullu ilisarnaataannik.</p>	<p>$3x + 4y = 2 - x$, her er der 4 <i>led</i>, nemlig 3x, 4y, 2 og -x</p> <hr/> <p>$3x + 4y = 2 - x$, assersuummi <i>immikkoortussiat</i> sisamaapput: 3x, 4y, 2 aammalu -x.</p>
<p>en ligning</p>	<p>I en <i>ligning</i> indgår et lighedstegn og en eller flere <i>ubekendte</i>.</p> <hr/> <p><i>Assigiissitami</i> assigeequteqartarpoq <i>naniniagassartaqarsinnaallunilu</i> ataasiunngikkaluartunik amerlasinnaapput.</p>	<p>$2t + 1 = 10$ $2x + y = 3y - 1$ Ovenfor er der to eksempler på <i>ligninger</i>. I den første <i>ligning</i> er den <i>ubekendte</i> 't'. I den anden <i>ligning</i> er de <i>ubekendte</i> 'x' og 'y'.</p> <hr/> <p>Assersuummi erserput <i>assigiissitat</i> marluk. <i>Assigiissitami</i> siullermi <i>naniniagassaq</i> 't'-uvoq. <i>Assigiissitap</i> tulliani <i>naniniagassaapput</i> 'x'-i 'y'-lu.</p>
<p>en løsning</p>	<p>En <i>løsning</i> til en <i>ligning</i> er et eller flere tal, der gør lignings-udtrykket sandt, hvis de erstatter den <i>ubekendte</i>.</p> <hr/> <p><i>Assigiissitami inernerisarpa</i>a kisitsiseq kisitsisilluunniit uppernaasaataasut <i>assigiissitamut</i>, <i>naniniagassartaasa</i> taarserneqarpata.</p>	<p>$3x + 1 = 7$, <i>løsningen</i> er $x = 2$, fordi $3 * 2 + 1 = 7$</p> <hr/> <p>$3x + 1 = 7$, assersuutip <i>inerneraa</i> $x = 2$. x-i 2-mik taarserneqarnerani inernerigamiuk 7: $3 * 2 + 1 = 7$</p>
<p>mindre end</p>	<p>'<i>Mindre end</i>' bruges til at angive, at noget er mindre end noget andet. Tegnet < bruges.</p> <hr/> <p>'<i>Minnerusoqartillugu</i>' kisitsisini ilisarnaatiniluunniit ilisarnaat < atorpeqartarpoq.</p>	<p>$3 < 4$ betyder at 3 er <i>mindre end</i> 4 $x < -1$ betyder at x er <i>mindre end</i> -1</p> <hr/> <p>$3 < 4$ isumaqartinneqarpoq 3 4-miit <i>minnerusoq</i>. $x < -1$ isumaqartinneqarpoq x -1-miit <i>minnerusoq</i>.</p>

<p>en minusparentes</p>	<p>En <i>minusparentes</i> er en parentes med et minustegn foran.</p> <hr/> <p><i>Ungaluut minusi-talik</i> ungaluuteqarfiuvoq saamiatungaani minus-imik ilisarnaatilik.</p>	<p>$-(3x + 1) = -3x - 1$, en <i>minusparentes</i> ophæves ved at ændre fortegn inde i parentesen.</p> <hr/> <p>$-(3x + 1) = -3x - 1$, <i>Ungaluut minus-italik</i> peertsinniarnnerani ungaluutimiittut fortegn-it allanngortinneqassapput.</p>
<p>modstående</p>	<p>Den <i>katete</i> i en retvinklet trekant, der ligger modsat/længst væk fra den aktuelle vinkel, er den modstående katete.</p> <hr/> <p>Pingasunik teqeqqulimmi <i>katete-q illuatungaaniittoq</i> aalajangerneqartarpoq qivernermut pineqartumut ungasinnerusuusutut.</p>	 <p>Figuren viser den <i>modstående</i> katete til vinklen v, i en retvinklet trekant.</p> <hr/> <p>Takutissiami erserpoq <i>katete-q illuatungaaniittup</i> sumiiffia.</p>
<p>en multiplikation, at multiplicere</p>	<p>At <i>multiplicere</i> betyder at gange to tal sammen.</p> <hr/> <p><i>Amerlisaaneq</i> tassaavoq kisitsisit marluk imminnut amerlisarnerat.</p>	<p>$3 * 4 = 12$, hvis man <i>multiplicerer</i> 3 med 4 får man 12.</p> <hr/> <p>$3 * 4 = 12$, 3 4-ramik <i>amerlisarneqarnermini</i> innererissavaa 12.</p>
<p>negativ</p>	<p>Noget, der er <i>negativt</i>, har en tal-værdi under 0.</p> <hr/> <p><i>Kisitsisit ilanngaatitallit</i> 0-miit minnerusumik naleqarput.</p>	<p>-12; -0,6; -2700 er alle <i>negative</i> tal</p> <hr/> <p>-12; -0,6; -2700 tassa <i>kisitsisit ilanngaatitallit</i>.</p>
<p>numerisk værdi</p>	<p>En <i>numerisk værdi</i> eller absolut værdi forstås som værdien eller størrelsen af et tal. En <i>numerisk værdi</i> er derfor altid positiv.</p> <hr/> <p><i>Numerisk-imik nalilik</i> tassaavoq kisitsisiup nalinga imal. annertussusaa. <i>Numerisk-imik nalilik</i> positiv-iusuaannarpoq.</p>	<p>Den <i>numeriske værdi</i> af -3 er 3. $-3 =3$ Den <i>numeriske værdi</i> af 4 er 4. $4 =4$ -3-ip <i>numerisk-imik naleraa</i> 3. $-3 =3$ 4-rap <i>numerisk-imik naleraa</i> 4. $4 =4$</p>

<p>en nævner</p>	<p>En <i>nævner</i> er det tal, der står under brøkstregen (for neden) i en brøk.</p> <hr/> <p><i>Ataaniittortaq</i> kisitsisaavoq avitap titarnerata ataaniittoq.</p>	<p>$\frac{3}{12}$: <i>Nævneren</i> i eksemplet er 12.</p> <p>$\frac{3}{12}$: Assersuummi <i>ataaniittortaq</i> 12-iuvoq.</p>
<p>at omskrive</p>	<p>At <i>omskrive</i> betyder, at man skriver et udtryk op på en anden måde, men hvor værdien forbliver den samme.</p> <hr/> <p><i>Allaqqiineq</i> atorreqakajuttarpoq matematik-ikkut oqariartaatiliornermi. <i>Allaqqiinnermi</i> nalingisitaq allangornaviangilaq.</p>	<p>$3/10$ kan <i>omskrives</i> til 0,3 $3x + 1$ kan <i>omskrives</i> til $1 + 3x$</p> <p>$3/10$ <i>allaqqinneqarsinnaavoq</i> 0,3-mik. $3x + 1$ <i>allaqqinneqarsinnaavoq</i> imatut $1 + 3x$</p>
<p>en plusparentes</p>	<p>En <i>plusparentes</i> er en parentes med et plustegn foran.</p> <hr/> <p><i>Ungaluut plus-iusoq</i> ungaluuteqarfiuvoq saamiatungaani plus-imik ilisarnaatilik.</p>	<p>$(3x - 1) = 3x - 1$, en <i>plusparentes</i> ophæves uden at ændre fortegn.</p> <p>$(3x - 1) = 3x - 1$, <i>ungaluut plus-iusumi</i> peertinniarnerani fortegn-it allangortittariaqangillat.</p>
<p>positiv</p>	<p>Noget, der er <i>positivt</i>, har en tal-værdi over 0.</p> <hr/> <p><i>Kisitsisit positiv-iusut</i> 0-miit annerusumik naleqarput.</p>	<p>For eksempel er tallene 1; 4; 1000 og 50,9 <i>positive</i></p> <p><i>Kisitsisit positiv-iusut</i> assersuutigineqarsinnaapput: 1; 4; 1000; 50,9-lu</p>
<p>en potens</p>	<p>En <i>potens</i> er resultatet af det samme tal gange med sig selv et antal gange.</p> <hr/> <p><i>Arlaleqqiut</i> tassaavoq kisitsiseq imminut amerlisarneqarnera.</p>	<p>Ved $4 * 4 * 4 * 4 * 4 = 4^5$, er '4^5' en <i>potens</i>.</p> <p>$4 * 4 * 4 * 4 * 4 = 4^5$, '4^5' <i>Arlaleqqiutaavoq</i>.</p>
<p>en potensopløftning</p>	<p>En <i>potensopløftning</i> er den handling man udfører, når man beregner en <i>potens</i>.</p> <hr/> <p><i>Arlaleqqiuserinnermi arlaleqqiut</i> kisinneqartarpoq.</p>	<p>$4^5 = 1024$, en <i>potensopløftning</i> er blevet udført for at finde 1024.</p> <p>$4^5 = 1024$, <i>arlaleqqiusernermi</i> 1024 nassaarineqarpoq.</p>

et produkt	<p><u>Et produkt er resultatet af en multiplikation.</u> Amerlisaanermi inernerisarpaa <i>inerneq</i>.</p>	<p>$4 * 2 = 8$, her er 4 og 2 blevet ganget sammen (<i>multipliceret</i>) for at få <i>produktet</i> 8.</p> <p>$4 * 2 = 8$, 4 aamma 2 gange-rneqarput (amerlisarneqarput) <i>inerneraalu</i> 8.</p>
proportionale	<p>To størrelser kaldes <i>proportionale</i>, hvis man kan gange det ene tal med en konstant og få det andet tal. Ved $y = ax$, er y og x proportionale. Hvis man ganger x med a får man y.</p> <p>To ensvinklede eller lignedannede trekanter har <i>proportionale</i> sider.</p> <p><u>Alliartuaaqatigiinneq</u> atuutissaaq kisitsisit marluk amerlisarneqarsinnaagunik konstant-imik imminnullu inerneqatigiillutik. $Y = ax$, y x-lu <i>alliartuaaqatigiipput</i>. X-i a-mik amerlisarneqaruni inernerissavaa y. Pingasuni teqequllit qiverneqatigiit imal. sinarsummikkut maliguariinnikkut <i>alliartuaaqatigiipput</i>.</p>	<p>$y = 3x$, her er y og x proportionale fordi x gange 3 er lig med y.</p> <p>$y = 3x$, y x-lu alliartuaaqatigiipput x-i 3-mik amerlisarnerani inernerigamiuk y.</p>
reciprokke (værdi)	<p>Den <i>reciprokke</i> værdi kaldes også den inverse eller omvendte værdi. Man får den reciprokke værdi ved at opløfte tallet til -1 eller sige 1 divideret med tallet.</p> <p><u>Reciprokke-iusup nalinga</u> assigiinnarpaa inverse-iusup imal. naligisitap akerlia.</p>	<p>Den <i>reciprokke</i> værdi af 3 er $1/3$ eller 3^{-1}. Den <i>reciprokke</i> værdi af x er $1/x$ eller x^{-1}.</p> <p>3-ip <i>reciprokke-imik nalerai</i> $1/3$ imal. 3^{-1}. x-ip <i>reciprokke-imik nalerai</i> $1/x$ imal. x^{-1}.</p>
at reducere, en reduktion	<p><u>At reducere</u> betyder 'at forkorte' eller 'at gøre mindre' <i>Eqikkaanermi</i> naalisaasoqartarpoq imal. millisaasoqartarpoq.</p>	<p>$2x + x - 1 + 3$ kan <i>reduceres</i> til $3x + 2$</p> <p>$2x + x - 1 + 3$ <i>eqikkaarneqarsinnaavoq</i> imatut $3x + 2$</p>
en regneart	<p>Der er fire grundlæggende <i>regnearter</i>, minus, plus, gange og dividere.</p> <p><u>Kisitseriaatsit tunngaviusut</u> sisamaapput: minus (Ilanngaaneq), plus (Katitsineq), gange (Amerlisaaneq) dividere-ilu (Agguaaneq).</p>	
en rod	<p>En <i>rod</i> er det man finder når man bruger <i>rodtegnet</i>. For eksempel kan man finde <i>kvadratroden</i> eller <i>kubikroden</i>.</p> <p><u>Sorlak</u> nassaarineqartarpoq sorlaap ilisarnaataa atorneqaraangamik. Assersuutigineqarsinnaapput <i>marloqqiutip sorlaa</i> imal. <i>pingasoqqiutip sorlaa</i>.</p>	

<p>et rodtegn</p>	<p>Et <i>rodtegn</i> er det symbol, man bruger, når man skal finde roden af noget. For eksempel kvadratroden eller kubikroden.</p> <hr/> <p><i>Sorlaap ilisarnaataa</i> ator neqartarpoq sorlaqarfik nassaariniaraanni. Assersuutigineqarsinnaapput <i>marloqqiutip sorlaa</i> imal. <i>pingasoqqiutip sorlaa</i>.</p>	<p>$\sqrt{\quad}$ er et rodtegn</p> <p>Sorlaap ilisarnaatigisinnaavaa $\sqrt{\quad}$</p>
<p>en roduddragning</p>	<p>En <i>roduddragning</i> er den handling, man udfører, når man finder roden af et tal. $\sqrt[n]{a}$ er det generelle udtryk for en roduddragning.</p> <p><i>Kvadrat og kubikrod</i> er eksempler på roduddragninger.</p> <p>Kisitsisip sorlaqarfianik nassaarnermi <i>roduddragning-imik</i> taaneqartarpoq. Naliginnaasuvoq $\sqrt[n]{a}$ kisitsisip sorlaqarfianik nasaarniarnermi.</p> <p>Assersuutigineqarsinnaapput <i>marloqqiutip sorlaa</i> imal. <i>pingasoqqiutip sorlaa</i>.</p>	
<p>et rumfang</p>	<p><i>Rumfang</i> er størrelsen af et afgrænset rum og kaldes også volumen.</p> <hr/> <p><i>Initussuseq</i> killilimmik imaqarfiuvoq <i>imartussusermillu</i> taaneqarsinnaalluni.</p>	<div data-bbox="1422 694 1736 1045" data-label="Image"> </div> <p>Man finder <i>rumfanget</i> af kassen ved at sige højde x bredde x dybde = $4,0 * 3,0 * 2,0 = 24 \text{ enheder}^3$</p> <p>Karsiup <i>initussusaa</i> ima kisinneqarsinnaavoq portussusaa x silissusaa x itissusaa = $4,0 * 3,0 * 2,0 = 24 \text{ enheder}^3$</p>

<p>at skære</p>	<p>Der hvor to linjer <i>skærer</i> hinanden er dér, hvor de mødes eller krydser hinanden.</p> <hr/> <p>Titarnerit marluk <i>naapiffianni</i> imminnut naapeqatigiittarput.</p>	<p>Se eksemplet for '<i>at bestemme</i>'</p> <p><i>Aaliangiussinermi</i> assersuut takuuk</p>
<p>større end</p>	<p>'<i>Større end</i>' bruges til at angive, at noget er større end noget andet. Tegnet > bruges.</p> <hr/> <p>'<i>Annerusoqartillugu</i>' takunniutaavoq arlaatigut annerusoqartoq. Ilisarnaat > atorneqartarpoq.</p>	<p>$7 > -2$ betyder at 7 er <i>større end</i> -2 $y > 1$ betyder at y er <i>større end</i> 1</p> <hr/> <p>$7 > -2$ isumaqarpoq 7 -2-mit <i>annerusoq</i>. $y > 1$ isumaqarpoq y 1-mit <i>annerusoq</i>.</p>
<p>en subtraktion, at subtrahere</p>	<p>En <i>subtraktion</i> er, når man trækker to tal fra hinanden, altså når man minusser to tal med hinanden.</p> <hr/> <p><i>Ilanngaanermi</i> kisitsisit minus-erneqartarput.</p>	<p>$10 - 6 = 4$, en <i>subtraktion</i> er blevet udført ved at <i>subtrahere</i> 6 fra 10.</p> <hr/> <p>$10 - 6 = 4$ <i>ilanngaaneruvoq</i> 10 6-inik ilanngarneqarami.</p>
<p>en sum</p>	<p>En <i>sum</i> er resultatet af en <i>addition</i>.</p> <hr/> <p><i>Katinnera katiterinermi</i> inerniusarpoq.</p>	<p>$2 + 4 = 6$, <i>summen</i> er 6.</p> <hr/> <p>$2 + 4 = 6$, <i>katinneraa</i> 6.</p>
<p>en sætning</p>	<p>En <i>sætning</i> er en matematisk regel eller formel, som ofte er en konklusion på et <i>bevis</i>. I matematikbogen gives ofte først en <i>sætning</i> og så følger <i>beviset</i> for <i>sætningen</i> bagefter.</p> <hr/> <p>Matematik-imi oqaaseqatigiilliorneq inatsisaasarpoq imal. formel-iusarpoq nalileriaasiullunilu <i>uppernarsaanermi</i>. Matematik-imi atuakkami atorneqakajuttarpoq oqaaseqatigiilliorneq saqqummiuteriarlugu taava <i>uppernarsarlugu</i>.</p>	
<p>en tallinje</p>	<p>En <i>tallinje</i> er en ret linje, hvor hvert punkt repræsenterer et reelt tal.</p> <hr/> <p><i>Kisitsisit kanaartaat</i> titarniuvoq narlusooq. Immikkoortortat kisitsisaasarlutik.</p>	

<p>en tæller</p>	<p>Det øverste tal i en brøk kaldes en <i>tæller</i>.</p> <hr/> <p>Avitami kisitsiseq qulaaniittoq <i>qulaaniittortamik</i> taaneqartarpoq.</p>	<p>$\frac{2}{7}$</p> <p><i>Tælleren</i> i eksemplet er 2.</p> <p>Assersuummi <i>qulaaniittorta</i>q 2-iuvoq</p>
<p>en ubekendt</p>	<p>En <i>ubekendt</i> er det eller de tal, man ikke kender i for eksempel en ligning.</p> <hr/> <p><i>Naniniagassaq</i> kisitsisaavoq nalusaq, soorlu assigiissitami naniniagassat.</p>	<p>$y = 2x - 1$, her er x og y de <i>ubekendte</i></p> <p>$y = 2x - 1$, assersuummi x-i y-lu <i>naniniagassaapput</i>.</p>
<p>et udsagn</p>	<p>Et <i>udsagn</i> er en sætning, der enten kan være sand eller falsk, men ikke begge dele.</p> <hr/> <p><i>Taamaanneragaq</i> matematik-imi oqaaseqatigiiuvoq ilumoorinnaasoq eqqunngitsorlunniit.</p>	<p>$3 > 5$, et falskt <i>udsagn</i> fordi 3 er IKKE større end 5. $4 = 2 + 2$, et sandt <i>udsagn</i> fordi $2 + 2$ er 4. $1 + 1 = 3$, et falskt <i>udsagn</i> fordi $1 + 1$ er IKKE 3.</p> <p>$3 > 5$, <i>taamaanneragaq</i> eqqunngitsuuvoq 3 5-mit annerunnginnami. $4 = 2 + 2$, <i>taamaanneragaq</i> ilumoorpoq $2 + 2$ 4-raagami. $1 + 1 = 3$, <i>taamaanneragaq</i> eqqunngitsuuvoq $1 + 1$ 3-iunnginnami.</p>
<p>udtryk</p>	<p>Et <i>udtryk</i> kan for eksempel være en formel eller en <i>ligning</i> eller en funktion.</p> <hr/> <p>Matematik-imi <i>oqariartaatiliornermi</i> formel-iusinnaavoq imal. <i>assigiissitaliaq</i> imal. funktion-eq.</p>	<p>$3x + 1$ kan være et <i>udtryk</i> $c = a + 1$ kan være et <i>udtryk</i></p> <p>$3x + 1$ <i>oqariartaatiusinnaavoq</i>. $c = a + 1$ <i>oqariartaatiusinnaavoq</i>.</p>
<p>udvide</p>	<p>At <i>udvide</i> betyder at gøre større eller længere.</p> <hr/> <p>"<i>Udvide</i>" tassa <i>allisaaneq</i> imal. tallisaaneq.</p>	

<p>en ulighed</p>	<p>I en <i>ulighed</i> indgår flere <i>ubekendte størrelser</i> (ligesom i en <i>ligning</i>). Men hvor en <i>ligning</i> indeholder et lighedstegn = , indeholder en <i>ulighed</i> i stedet et ulighedstegn <, ≤, >, ≥</p> <hr/> <p><i>Assigiinngissitami naniniagassat</i> arlaliusarput (Soorlu <i>assigiissitaliami</i>). <i>Assigiissitaliami</i> assigeequseqartarput =, <i>assigiinngissitami</i> uku atorreqartarput <, ≤, >, ≥</p>	<p>$3x + 1 \leq 5$ er en <i>ulighed</i></p> <p>$3x + 1 \leq 5$ <i>assigiinngissitaliaavoq</i>.</p>
<p>vilkårlig (trekant)</p>	<p>'<i>Vilkårlig</i> trekant' dækker over mange typer trekant: Retvinklet trekant, ensvinklet, ligebenet, ligesidet, spidsvinklet og stumpvinklet.</p> <hr/> <p>'<i>Pingasunik teqqullit sorliilluunniit</i>' pineqartillugit assigiinngitsorpassuusinnaapput: Pingasunik teqqullik teqqorissumik qivernilik, qiverneqatigiilik, quungasumik qivernilik, tarpangasumik qivernilik.</p>	<div data-bbox="1429 375 1724 619" data-label="Diagram"> </div> <p>Her er en spidsvinklet trekant. Alle vinkler er mindre end 90 grader. Det kaldes også en <i>vilkårlig</i> trekant.</p> <p>Aana pingasunik teqqullik quungasumik qivernilik. Qiverner 90 grader-miit minnerupput. Allamik tunngatillugu aamma taaneqarsinnaavoq <i>pingasunik teqqullik sorlerluunniit</i>.</p>
<p>vis, at vise</p>	<p>At <i>vise</i> betyder, at man skal demonstrere hvordan man har fundet et resultat. Det betyder, at man skal vise hele beregningen og/eller forklare hvordan resultatet er fremkommet.</p> <hr/> <p><i>Ersersaaneq</i> matematik-imi atorreqakajuttarpoq inernermik takutitsiniaanermi. <i>Ersersaanermi</i> kisitsinermi periaatsit inernalu saqqummiunneqassapput.</p>	<p>Se eksemplet fra '<i>at bestemme</i>'</p>